

หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น

- ปุณฺณโก ปุณฺณโก -

หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น โลกจะมีสุขเมื่อปราศจากความเห็นแก่ตัว

พระธรรมโกศาจารย์ : หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ

เพื่อการปฏิบัติทำลายซึ่งตัวกูของกู
เพื่อความหลุดพ้นจากตัวกูของกู

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์และที่ระลึก นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทาน คือ การให้ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ชื่อได้ว่าแสดงออกซึ่งกตัตถธรรม พร้อมไปกับการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ธรรม อันจะอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ดีมีคุณภาพ เป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี อันเป็นการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด โปรดติดต่อที่...ธรรมสภา

เลขที่ ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทรศัพท์/โทรสาร:(๐๒) ๔๔๑๑๕๓๕, ๘๘๘๗๔๔๐, ๔๔๑๑๕๑๗, ๔๔๑๑๖๐๔
การให้ธรรมะขณะการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย่อมขณะการรับทั้งปวงเช่นกัน

คำนำ

พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความไม่มีตัว ไม่มีตน มีแต่เพียงสังขารซึ่งเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ เมื่อหลุดพ้นจากตัวกูเสียได้ มันก็ไม่มีตัวกูที่จะเบียดเบียนผู้อื่น ไม่มีตัวกูที่จะต้องเห็นแก่ตัวอีกต่อไป พุทธบริษัทมีวิถีกำจัดความเห็นแก่ตัว ด้วยความรู้อันประเสริฐสุดว่า มันไม่มีสิ่งที่ควรเรียกว่าตัวกู

พระธรรมเทศนา "หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น" ของพระเดชพระคุณ พระธรรมโกศาจารย์ หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ เล่มนี้ ได้กล่าวถึง ความหลุดพ้น หมายถึง สิ่งที่เราประสงค์ด้วยความยึดมั่นถือมั่น เป็นความหลุดพ้นของตัวกู จะต้องทำลายตัวกูผู้จะหลุดพ้นนั้นเสีย แล้วก็เป็นความหลุดพ้นโดยแท้จริง

ธรรมสภา เล็งเห็นว่าพระธรรมเทศนาเรื่องนี้มีคุณค่าและจักเกิดประโยชน์อย่างยิ่งแก่พุทธศาสนิกชน จึงได้จัดพิมพ์เผยแพร่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ด้วยหวังให้ผู้สนใจใคร่ศึกษาได้นำไปเป็นหลักในการปฏิบัติเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวันให้เป็นไปอย่างสงบเย็นและเป็นสุขทุกทิวาราตรีกาล

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

- ผู้ใด...คิดแก้ปัญหาที่ลึกซึ่งด้วยใจได้
ไม่ทำกรรมที่หยาบช้ำหาประโยชน์มิได้
ไม่ปล่อยทิ้งประโยชน์ที่มีมาตามจังหวะ
คนเช่นนั้น เรียกกันว่า "ผู้มีปัญญา"

สรภังคชาดก พุ.ธ. ๒๗/๓๐๕๐

สารบัญ

เรื่องความหลุดพ้น เป็นหัวใจของพุทธศาสนา.....	๑๐
เปรียบดูความหลุดพ้นของศาสนาอื่นๆบ้าง.....	๑๑
สำรวจสิ่งสูงสุดของฝ่ายพุทธกับฝ่ายอื่นด้วย.....	๑๕
แต่ละศาสนาทำลายความเห็นแก่ตัวต่างกัน.....	๑๘
พุทธศาสนามีหลักไม่มีตัวตน.....	๒๐
พุทธศาสนามีวิธีทำลายความเห็นแก่ตัว ตรงที่ไม่มีตัว..	๒๔
ต้องศึกษาปฏิบัติจนสมบูรณ์ จะเห็นไม่มีตัว.....	๒๘
ความหลุดพ้น นี่คือหลุดพ้นจากตัวกู ของกู.....	๓๒
ผู้ที่ยึดตัวกูของกู จะหลุดพ้นไม่ได้.....	๓๖
มรดกที่ขอฝากไว้.....	๔๑
- ตัวตน.....	๔๒
- งานคือเงิน.....	๔๓
- หุ่ขสร้างสุข.....	๔๔
- สุขที่แท้จริง.....	๔๕
- ธรรมคือหน้าที่.....	๔๖
- ธรรมะชนะโลก.....	๔๗

หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น โลกจะมีสุขเมื่อปราศจากความเห็นแก่ตัว

พระธรรมโกศาจารย์ : หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายประจำวันเสาร์ แห่งภาควิสาขบุชาในวันนี้ เป็นการบรรยายครั้งแรกสุดของภาคนี้ ในโอกาสนี้ก็เป็น การเปลี่ยนชุดของการบรรยาย จึงแจ้งให้ท่านทั้งหลายทราบว่า เรากำลังเปลี่ยนชุดของการบรรยาย จากชุดมาฆบูชามาเป็น ชุดวิสาขบูชา เปลี่ยนอย่างไรนั้นมันก็แล้วแต่ความเหมาะสม หรือความเห็นสมควรในครั้งที่แล้วๆมา ท่านทั้งหลายก็สังเกตเห็นได้เอง ว่ามีการบรรยายเป็นชุด ภาคหนึ่งโดยมากมีการ บรรยาย ๑๓ ครั้ง แล้วก็บรรยายติดต่อกัน ติดต่อกันจน ครบชุดทั้ง ๑๓ ครั้ง

ส่วนภาคนี้จะไม่ทำอย่างนั้น คือ จะบรรยายเป็นเรื่อง
ปกิณกะเฉพาะครั้ง สังเกตเห็นว่า การบรรยายเป็นชุดยาวนาน
ขลุ่ยขลัก และบางครั้งเมื่อมีคนเข้ามาแทรกแซง เขาไม่เคย
ฟังมาตั้งแต่ตอนต้นๆ เราต้องย้อนกลับไปพูดตอนต้นๆกัน
ใหม่ให้เขาฟังถูก ถ้าจะพูดต่อไปตามลำดับของเรื่องในชุด
นั้นๆ เขาก็ฟังไม่ถูก นี่เป็นเหตุให้ยกไปยกมา

ที่นี้การบรรยายติดต่อกันเป็นชุดยาว แล้วเรื่องก็ยาก
ตั้งสิบกว่าครั้งนี้ มันหนักอึ้งไปหมด ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ผู้พูด
ก็ต้องเลือกให้เรื่องมันติดต่อกัน เพราะมันเคยทำมาจนเป็น
ปกติแล้วว่า คำบรรยายเหล่านี้จะพิมพ์ขึ้นเป็นหนังสือ ฉะนั้น
การบรรยายก็ต้องพูดไปให้เรียบร้อย เหมาะสำหรับจะพิมพ์
เป็นหนังสือ มันก็ต้องระมัดระวังมาก มันก็เป็นการหนักมาก
สำหรับผู้บรรยาย ผู้ฟังก็หนัก คือว่าจะต้องฟังให้มันติดต่อ
กันไป มิฉะนั้นมันก็จะฟังไม่ค่อยถูก ถ้าลืมเรื่องต้นๆเสีย
การฟังเรื่องต่อไปมันก็จะฟังไม่ได้

เราก็ได้พบกับภาระข้อนี้มาพอสมควรแล้ว ฉะนั้นจึง
เปลี่ยนเสียบ้าง คือพูดเฉพาะเรื่องๆ คราวละเรื่อง ผู้พูดก็พูด
สะดวก นี้ก็จะไร้ออกก็พูดเฉพาะคราว ผู้ฟังก็เหมือนกับฟัง
เรื่องเดียวจบ ครั้งเดียวจบ ไม่ใช่เรื่องยาว มันก็ง่ายกว่า และ
การพูดเฉพาะครั้งโดยละเอียดอย่างนี้ ขอให้ถือว่าเป็นการ

พูดที่ช่วยให้เข้าใจเรื่องบางเรื่อง หรือคำบางคำที่พูดมาแล้วแต่ก่อน ครั้งก่อนๆนั้น หรือว่าเรื่องบางเรื่องที่ท่านจำไว้ได้อยู่ในใจ ยังไม่แจ่มแจ้งชัดเจน ก็จะได้ฟังเฉพาะเรื่องเฉพาะคำ ให้แจ่มแจ้ง ชัดเจน นี้ก็มีประโยชน์ดี อาตมามองเห็นประโยชน์อันนี้ จึงคิดว่า ในบางคราว เราพูดเรื่องเบ็ดเตล็ดเฉพาะเรื่อง เฉพาะข้อ จบในคราวเดียวกัน ก็จะเป็นการดีเหมือนกัน

สำหรับคำบรรยายชุดวิสาขบูชานี้ จะเรียกรวมๆกันว่า ปกิณกะธรรมบรรยาย คือ บรรยายธรรมะเบ็ดเตล็ดเบ็ดเตล็ดก็หมายความว่า เป็นเรื่องๆไป ไม่ใช่เรื่องยาว ไม่ใช่เรื่องติดต่อกัน ส่วนหัวข้อย่อย่อเฉพาะวันนี้ ในครั้งที่หนึ่งที่มีหัวข้อว่า “หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น” หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น บางคนคงจะงงแล้วก็ได้ แล้วก็ไม่ว่าหลุดพ้นอะไรกัน หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น มันก็ไม่ใช่เรื่องที่ย่อยอยู่เหมือนกัน แต่ถ้าเข้าใจเรื่องนี้ เรื่องความหลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้นนี้ จะเข้าใจธรรมะย้อนหลังได้อย่างมากทีเดียว ขอให้สนใจฟังให้ดี ถ้ายังงงๆอยู่ว่าหลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น บางคนจะนึกว่าบ้าแล้วก็ได้ พูดว่าหลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น เพราะว่าทุกคนมันก็ต้องการความหลุดพ้น กำลังมุ่งหมายความหลุดพ้น แล้วก็บอกว่า

ให้หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น ฟังดูมันก็คล้ายกับบ้างจริงๆ เหมือนกัน แต่ขอให้ท่านฟังไปก่อนว่ามันเป็นอย่างไร

เรื่องความหลุดพ้น

เป็นหัวใจของพุทธศาสนา

ข้อนี้ เกี่ยวกับหลักของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งได้บอกออกมาแล้วว่า แม้จะเป็นการบรรยายครั้งเดียว ก็จะช่วยให้เข้าใจพระพุทธศาสนา ที่เคยได้ยินได้ฟังมามากมายแล้ว นั้นให้ชัดเจนแจ่มแจ้งอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเจาะจงลงไปเฉพาะเรื่อง หรือเฉพาะคำ เช่น เฉพาะเรื่องความหลุดพ้น หรือ เฉพาะคำ คำพูดที่ว่า “ความหลุดพ้น” ก็ได้เหมือนกัน

ขอเตือนให้ทราบ คือให้นึกขึ้นมาใหม่ว่า เราเคยพูดกันมากี่ครั้งแล้ว ว่า พระพุทธศาสนานั้นมีหัวใจเป็นความหลุดพ้น พรหมจรรย์ทั้งหมดในพระพุทธศาสนานี้ มีความหลุดพ้นเป็นแก่นสาร หรือว่า ธรรมะทั้งหมดนี้ไปจบอยู่ที่ความหลุดพ้น ฉะนั้น ความหลุดพ้นก็เป็นเรื่องหัวใจของพระพุทธศาสนา นี่เป็นหลักที่เรา รู้กันอยู่ ได้ยินได้ฟังกันอยู่ แต่จะเข้าใจถึงที่สุดหรือไม่ นั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

พระพุทธเจ้าตรัสเปรียบว่า พรหมจรรย์นี้มันมีวิมุตติ เป็นรส เป็นสิ่งที่จะได้รับ เหมือนกับว่า น้ำทะเลทั้งหมดมี

ความเต็มเป็นรส เปรียบเหมือนกับพรหมจรรย์นี้มี วิมุตติ คือ ความหลุดพ้นนั้นเป็นรส ถ้ามีความติดอยู่ที่ไหน ก็หมายความว่าไม่ได้รับผล ไม่ได้รับผลที่ถูกต้อง อันเป็นผลของพรหมจรรย์นี้ ต้องได้รับผลเป็นความหลุดพ้น จึงจะได้รับผลของพรหมจรรย์นี้

เพราะฉะนั้น คำว่า “หลุดพ้น” ก็เป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องสำคัญ ขอให้เข้าใจให้ดี ว่าเรื่องความหลุดพ้นเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นผล ถ้าเป็นความรู้เราก็เรียนกันเรื่องความหลุดพ้น ถ้าเป็นการปฏิบัติ เราก็ปฏิบัติกันเพื่อความหลุดพ้น ถ้าเป็นผลที่ได้รับ เราก็ได้รับเป็นความหลุดพ้น อะไรๆจึงเป็นเพื่อความหลุดพ้น

เปรียบดูความหลุดพ้นของศาสนาอื่นๆบ้าง

เดี๋ยวนี้พูดกันถึงความหลุดพ้น ในฐานะที่เป็นผลของการปฏิบัติคือเป็นรส หรือค่า อาณิสสฺสของพรหมจรรย์ ซึ่งจะพูดกันให้ละเอียดยิ่งขึ้นไป ว่า ความหลุดพ้นนั้นเป็นอย่างไร เรื่องนี้สำคัญอยู่มากในส่วนลึก ขอพูดเสียเลยว่าพุทธศาสนาของเรา มีวิธีดับทุกข์เหมือนกับศาสนาอื่นๆ คืออาตมาอยากจะพูดออกไปตามความรู้สึก และขอรับรองให้ท่านทั้งหลายคิดดูคือ คิดตามว่า ศาสนาทั้งหลายมีพระศาสดาแห่งศาสนานั้นๆ

ศาสนานี้ๆ เป็นเพียงปากของพระเจ้าอันสูงสุด สิ่งสูงสุด
สิ่งเดียวคือ พระเจ้า อยู่ที่ไหน? รูปร่างหน้าตาอย่างไร? ก็
อย่าเพิ่งพูดเลย พูดไปก็ฟังไม่ถูกอีกเหมือนกัน แต่เป็นที่
ยอมรับได้ว่า มันมีสิ่งสูงสุดในศาสนาอื่นๆ เขาเรียกว่าพระเจ้า
เป็นผู้สร้าง เป็นผู้ควบคุม เป็นผู้ทำลาย เป็นผู้คอยดูแล อยู่
ในที่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง เขาเรียกว่าพระเจ้าเป็นสิ่งสูงสุด

ส่วนในศาสนาพุทธ ไม่มีคำว่าพระเจ้า แต่เราก็มีสิ่ง
สูงสุดนะ ข้อนี้ต้องเข้าใจ อย่าไปโง่ อย่าไปโง่ให้เขาโห่
แม้ว่าในพุทธศาสนาไม่มีพระเจ้า แต่พุทธศาสนาก็มีสิ่งสูงสุด
ที่ทำให้สิ่งต่างๆเกิดขึ้นมา แล้วก็ควบคุมสิ่งต่างๆอยู่ แล้วก็
ทำลายสิ่งต่างๆ เป็นยุค เป็นคราว ตามยุคที่ควรจะทำลายเสีย
แล้วสิ่งสูงสุดนั้นก็คอยดูแลควบคุมอยู่ ในที่ทุกหนทุกแห่ง
และตลอดกาลนิรันดร์นั้น มันมีสิ่งสูงสุดที่ทำหน้าที่เหมือนกัน
อยู่ ระวังให้ดี แต่เขาเรียกว่าพระเจ้า เราไม่เรียกว่าพระเจ้า
เราเรียกว่าพระธรรม

พระธรรมคำนี้มีความหมายพิเศษ ท่านต้องนึกถึงข้อ
ที่ว่า พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสว่า พระพุทธเจ้าทุกๆพระองค์
เคารพพระธรรม พระธรรมไหนเล่าที่พระพุทธเจ้าก็เคารพ?
ถ้าเราจะนึกถึงคำตรัสอย่างอื่นอีกว่า ตถาคตจะเกิดขึ้นก็ดี
ตถาคตจะไม่เกิดขึ้นก็ดี จูติฯ ว สภาฯ...ธรรมชาตุนั้นมัน

ตั้งอยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ธรรมชาติที่เป็นกฎแห่ง
อิทัปปัจจยตา ระบุสิ่งนั้นเป็นหลักสำคัญที่สุด ว่ามีอยู่แล้ว
หรือจะแจกออกเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ได้เหมือนกัน
หรือจะแจกออกเป็นอริยสังข์ ๔ ก็ได้เหมือนกัน จะแจกเป็น
ปฏิจาสมุปบาทก็ได้เหมือนกัน แต่ที่จะเหมาะสมที่สุดแล้ว
ควรจะเรียกว่า กฎอิทัปปัจจยตา

กฎนี้มันสร้างสิ่งต่างๆเหมือนที่พระเจ้าสร้าง กฎนี้ควบคุม
สิ่งต่างๆ เหมือนที่พระเจ้าควบคุม แล้วกฎนี้ อิทัปปัจจยตานี้
จะทำลายสิ่งที่ควรจะถูกทำลาย เป็นบางครั้งบางคราว สิ่ง
ทั้งหลายเป็นไปตามกฎของอิทัปปัจจยตา มีกฎอิทัปปัจจยตา
ควบคุมดูแลอยู่ในที่ทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลา ทุกสถานที่ นี่
เหมือนกันเลยกับพระเจ้าโดยหน้าที่ แต่เราเรียกว่าพระธรรม

พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ว่า พระองค์ก็เคารพพระธรรม
พระพุทธเจ้าทั้งหลายในอดีตก็เคารพพระธรรม พระพุทธเจ้า
ทั้งหลายในอนาคตก็เคารพพระธรรม พระพุทธเจ้าในปัจจุบัน
ก็เคารพพระธรรม ฉะนั้นพระธรรมเป็นสิ่งสูงสุด ที่แม้แต่
พระพุทธเจ้าก็เคารพ

เมื่อเอาพระธรรมนี้มาเปรียบกับพระพุทธเจ้า ท่านก็
ตรัสว่า ธรรมที่ตรัสรู้แล้วนำมาสอน แล้วที่สาวกทั้งหลายพากัน
ปฏิบัติตามอยู่ คือ พระธรรม นั้นแหละ พระธรรมที่ตถาคต

ได้ตรัสรู้แล้วนำมาสอน แล้วสาวกนำมาปฏิบัติกันอยู่ พระธรรม
นั้นแหละตถาคตเคราพ หมายความว่า มันเป็นหลักความจริง
เป็นกฎความจริง ที่เด็ดขาด เหนียวขาด ตายตัว สิ่งทั้งปวงจะ
ต้องเป็นไปตามกฎนั้น ฉะนั้นพระพุทธเจ้าก็เคราพพระธรรม
เราเรียกว่า พระธรรมเป็นสิ่งสูงสุดอย่างนี้ ฝ่ายโยนนั้นเขาก็มี
พระเจ้าเป็นสิ่งสูงสุด

เมื่อตะกี้พูดว่า สิ่งสูงสุดมีเพียงสิ่งเดียว ก็ถูก คือ มัน
มีสิ่งที่ทำหน้าที่อย่างนั้นเพียงอย่างเดียว แต่เรียกชื่อต่างๆกัน
เขาเรียกชื่ออย่างไรก็ตามใจเขา เราเรียกชื่ออย่างนี้ ก็ต้อง
ตามใจเราบ้าง แล้วเราต้องไม่ทะเลาะวิวาท หรือดูถูกดูหมิ่น
กันเพราะเรียกชื่อต่างกัน พวกหนึ่ง จะหาว่าพวกนี้ไม่มี
พระเจ้า พวกนี้เด็กๆไม่มีสาระอะไร นี่พวกนี้ก็เหมือนกับว่า
เรามีกฎของธรรม เราไม่มีพระเจ้า มีพระเจ้านั้นแหละเป็น
เด็กๆ เป็นเรื่องของเด็กๆ เราก็ไม่มีพระเจ้า ถ้าอย่างนี้เราก็
ได้ทะเลาะกัน แล้วก็ทำลายล้างกัน แล้วก็ไม่มีใครจะอยู่
เป็นผาสูกได้

ฉะนั้น เาเป็นเสียว่า สิ่งสูงสุดของทุกสิ่งทั่วกาลนิรันดร
ทั่วจักรวาล มันมีอยู่สิ่งหนึ่งแหละ แล้วแต่ใครจะเรียกอะไร
ในที่นี้ เราจะยอมเรียกโดยภาษาคน โดยสมมติว่าพระเจ้า
เราเอาพระธรรมของเรานี้ ไปให้เรียกชื่อว่าพระเจ้ากับเขาด้วย

ก็ได้ เพื่อจะได้พูดกันง่ายๆทั้งโลกทีเดียว ทั้งทั้งโลกว่า ฮ่อง
มันมีพระเจ้าคือสิ่งสูงสุด

สำรวจจุดสูงสุด ของฝ่ายพุทธกับฝ่ายอื่นด้วย

คำว่า พระเจ้านี้ ขอให้ยึดถือความหมายตรงที่ว่า มัน
สูงสุดที่ทุกคนจะต้องเชื่อฟัง นั่นแหละสำคัญ จะเรียกว่า
พระเจ้าหรือพระธรรม นั่นเป็นคำเรียก แต่ความหมายอยู่ที่
สูงสุด สูงสุดที่ไม่มีใครเสมอ สูงสุดที่จะควบคุมบังคับสิ่ง
ทั้งหลายทั้งปวง มนุษย์ก็มีพระเจ้าอยู่ใต้อำนาจของสิ่งสูงสุด
ให้เป็นเทวดา เป็นพรหมชั้นสูงสุด มันก็อยู่ใต้อำนาจของ
พระเจ้า คือสิ่งสูงสุดจะบังคับสิ่งเหล่านั้นได้ ให้ต่ำลงไปถึง
สัตว์เดรัจฉาน สัตว์เดรัจฉานไม่รู้หนังสือ ไม่ได้ยิน ไม่ได้ฟัง
ไม่ได้เล่าเรียน ไม่ได้พูดจา ไม่ได้พูดจาอะไรเลย แต่สัตว์
เดรัจฉานมันก็ต้องมีความรู้สึก ว่ามีสิ่งสูงสุดที่มันน่ากลัว
ที่มันก็กลัว มันรู้จักได้เท่าไร มันก็กลัวได้เท่านั้น สัตว์
เดรัจฉานอาจจะเห็นมนุษย์เป็นพระเจ้ายากก็ได้ หรือบางทีมัน
อาจจะคิดเลยนั้นไปว่า มันมีสิ่งสูงสุดที่เราต้องยอมแพ้ ที่เรา
ต้องยอมกลัว ที่เราต้องวิ่งหนี แม้แต่สัตว์เดรัจฉานมันก็เกิด
ความรู้สึกได้เองว่า มีสิ่งสูงสุดที่เราจะต้องกลัว จะต้องเชื่อฟัง

ที่อยากจะพูดให้ต่ำลงไปอีก ใครจะหาว่าไงก็ตามใจ
อาตมาคิดว่า แม้แต่ต้นไม้ต้นไม้ที่มีชีวิตนี้ มันก็รู้สึกว่ามีสิ่ง
สูงสุด ซึ่งมันต้องเชื่อฟัง ฉะนั้นต้นไม้ทั้งหลายมันก็เชื่อฟัง
กฎของธรรมชาติ ที่จะหาอาหารอย่างนั้น ที่จะหาแสงแดด
อย่างนั้น หาแสงแดดอย่างนี้ ต่อต้านอย่างนั้น ต่อต้าน
อย่างนี้ ต้นไม้จึงจะรอดชีวิตอยู่ได้ หมายความว่าต้นไม้มัน
ก็ยอมรับว่า มีสิ่งสูงสุดที่มันจะต้องทำตาม ดังนั้นมันจึงได้
ทำตาม มันรอดชีวิตอยู่ได้ ความรู้สึกของต้นไม้ มันก็ต้อง
รู้สึกว่ามีสิ่งสูงสุด แต่สิ่งสูงสุดเหล่านี้มันจะเท่ากันไม่ได้

สิ่งสูงสุดนั้น แม้จะมีหลายระดับ มันก็มีความหมาย
อย่างเดียวกัน คือ สูงสุดจนใครๆต้องเชื่อฟัง ที่เราเรียกว่า
มีพระเจ้าองค์เดียวกัน ถ้าไม่ชอบพูดว่าพระเจ้า ก็ต้องพูด
ว่ามีสิ่งสูงสุดสิ่งเดียวกัน เราก็ไม่ต้องทะเลาะกันในเรื่องสิ่ง
สูงสุด

พระศาสดาทั้งหลาย ของศาสนา ทุกศาสนาในโลกนี้
เป็นเพียงปากเท่านั้น อย่าให้มากกว่านั้น เป็นเพียงปาก คือ
ปากสำหรับพูดแทนพระเจ้า หรือแทนสิ่งสูงสุด พระพุทธเจ้า
ท่านก็ตรัสไปตามที่ท่านตรัสรู้ คือ ท่านรู้จักสิ่งสูงสุดอย่างไร
แล้วท่านบอกให้ฟัง พระเยซูก็พูดตามที่พระเจ้าต้องการให้
พูด พระมุฮัมหมัดก็พูดตามพระอัลเลาะห์ต้องการให้พูด ถึง

แม้ว่าศาสนาอื่นๆในอินเดีย เขาก็มีศาสดาที่พูดตามแบบฉบับของเขา แม้นักปราชญ์อย่างเหลาจื๊อ อย่างขงจื๊อ อย่างนี้ก็เป็นปากของพระเจ้าด้วยเหมือนกัน เพราะว่าเขาพูดสิ่งที่มีประโยชน์ ตรงตามหลักของพระเจ้า เมื่อคนปฏิบัติตามแล้ว ก็มีความสุข จะเป็นเหลาจื๊อ ขงจื๊อ หรือจะเป็นศาสนาพวกกรีก พวกอะไรก็สุดแท้ ก็เป็นปากทั้งนั้นแหละ แล้วก็พูดด้วยกันทั้งนั้นแหละ ปากทุกปากพูดด้วยกันทั้งนั้น แล้วนำหัวที่ว่า ปากทุกปากนี้พูดตรงกันเลย พูดสิ่งเดียวกันเลย พูดว่า ถ้าจะให้โลกนี้มีความสุข ต้องกำจัดความเห็นแก่ตัว

ฉะนั้น ขอให้ไปสำรวจดูในคำสอนของลัทธิศาสนาไหน พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ซิกข์ ฮินดู จีน กรีก อะไรก็ตาม จะมีใจความสำคัญอยู่ข้อหนึ่งว่า ต้องไม่เห็นแก่ตัว เราต้องอยู่ด้วยกันอย่างไม่เห็นแก่ตัว นี้เรียกว่า ปากทุกปากพูดเหมือนกันหมด พูดว่าไม่เห็นแก่ตัว ทีนี้ ปากทุกปากพูดเหมือนกันหมด คือ ความไม่เห็นแก่ตัว นี้จะช่วยโลกได้

พอมาถึงขั้นที่ว่า ไม่เห็นแก่ตัวนั้นจะอย่างไร? ทำอย่างไรจะเรียกว่าไม่เห็นแก่ตัว ตอนนี้ปากแต่ละปากจะพูดไม่เหมือนกันแล้ว อย่างพุทธศาสนาก็จะพูดอย่าง ศาสนาคริสต์เตียน อิสลาม ก็จะไปอย่าง แต่ละอย่าง ละอย่าง เพื่อทำลายความเห็นแก่ตัว ตอนนี้จะพูดไม่เหมือนกัน

ทำไมพูดไม่เหมือนกันเล่า? เพราะว่า ผู้ฟังมันไม่เหมือนกัน เวลาก็ไม่เหมือนกัน สถานที่ก็ไม่เหมือนกัน เช่น ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามนี้ เกิดคนละถิ่น คนละที่ ที่นั้นๆ ประชาชนเขาเป็นอย่างนั้น มีวัฒนธรรมอย่างนั้น มีนิสัยใจคออย่างนั้น มันก็ต่างกันสิ แล้วเวลาก็ห่างกันตั้ง ๕๐๐ ปี ๕๐๐ ปี โดยประมาณนี้ จะพูดเหมือนกันได้อย่างไร แต่พูดให้เหมาะกับเวลา ให้เหมาะกับสถานที่ ที่ในหมู่มชนที่ยึดถือวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ก็ต้องพูดให้เข้ากับวัฒนธรรมอย่างนั้น หรือว่า ในประเทศหนึ่งก็มีวัฒนธรรมหลายสาย หลายสาขา ก็ต้องพูดให้เหมาะแก่วัฒนธรรมแต่ละสาขา

อย่างที่พระเยซูพูดกับผู้เชื่อถือในพระเจ้ามาแต่ก่อน ก่อนพระเยซู พระเยซูก็พูดอย่างมีพระเจ้า เชื่อพระเจ้า เคารพพระเจ้า ฟังพระเจ้า อ้อนวอนพระเจ้า ทำตามพระเจ้า แล้วก็ทำลายความเห็นแก่ตัวได้ นี่เอาความเชื่อขึ้นมาเป็นสรณะ เชื่อพระเจ้าจนไม่ต้องเห็นแก่ตัว จนไม่อาจที่จะเห็นแก่ตัว ฉะนั้น วิธีทำลายความเห็นแก่ตัวมันก็ต่างออกไป

แต่ละศาสนาทำลายความเห็นแก่ตัวต่างกัน

สำหรับศาสนาที่เขามีพระเจ้า จะเป็นศาสนาคริสต์เยน อิสลาม ศาสนาซิกข์ ศาสนาฮินดูบางแขนง เขามีพระเจ้า

ทำตามพระเจ้า แล้วก็หมดความเห็นแก่ตัว บางทีก็แบ่งแยก
ไปว่า ความเห็นแก่ตัวอย่างนี้ แล้วไปมีตัวอย่างอื่นที่สูงสุด
ที่ไม่เปลี่ยนแปลง อย่างนั้นก็มิ แต่นั่นไม่ใช่เรื่องสำคัญ เรื่อง
สำคัญตรงที่ว่า คนอย่าเห็นแก่ตัว แล้วคนก็จะไม่เบียดเบียน
กัน แล้วคนก็จะอยู่กันเป็นผาสูก

ที่นี้ พุทธศาสนาไม่มีพระเจ้าอย่างนั้น ถ้าจะไม่ให้เห็น
แก่ตัวจะต้องทำอย่างไร? พวกนี้ใช้ปัญญา ใช้ปัญญามองดู
มองดู พิจารณา ดู เห็นโทษว่า โอ้, ถ้าเห็นแก่ตัวแล้วมัน
ฆ่าฟันกันตายหมด เราเกลียดความเห็นแก่ตัว อย่ามีความ
เห็นแก่ตัว อย่ามีความเห็นแก่ตัว นี้ก็ระดับหนึ่ง

ที่นี้อีกระดับหนึ่ง สูงไปกว่านั้นก็ว่า โอ้, ที่จริงมันไม่มี
ตัว โดยแท้จริงไม่มีสิ่งที่เรียกว่าตัว หรือเป็นตัว มีแต่สิ่งที่
เป็นไปตามกฎของอิทัปปัจจยตา เท่านั้นแหละ เป็นไปตาม
กฎของอิทัปปัจจยตา เป็นการปรุงแต่ง เป็นตัวการปรุงแต่ง
เป็นกระแสแห่งการปรุงแต่ง ที่เราเรียกว่า สังขาร สังขาร
สังขาร นั้นแหละ สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่มีตัว เป็นไปตาม
กฎแห่งอิทัปปัจจยตา พวกนี้ใช้ปัญญามองเห็นว่า อ้าว, มัน
ไม่มีตัวนี้ มันก็หมดความเห็นแก่ตัว ถ้ายังไม่ขึ้นมาถึงขั้นนี้
ยังอยู่ในขั้นศีลธรรม เขาก็มองเห็นว่า เห็นแก่ตัวมันทำลาย
ล้างกัน ฉะนั้นอย่าเห็นแก่ตัวกันเลย ในขั้นศีลธรรมก็ไม่เห็น

แก้ตัวเพราะมีศีล ในชั้นปรมาตมก็ไม่เห็นแก้ตัวเพราะมีปัญญา เห็นว่ามันไม่มีตัว

ดังนั้น พุทธศาสนาของเรา จึงแปลกจากศาสนาอื่นที่เขา มีตัว หรือมีแบบพระเจ้า อาศัยอำนาจพระเจ้ามากำจัดความ เห็นแก้ตัว นี่เราอาศัยความจริง เห็นว่าไม่มีตัวมายกเลิกความ เห็นแก้ตัวเสีย

พุทธศาสนามีหลักไม่มีตัวตน มีแต่อิทัปปัจจยตา

ฉะนั้น ให้จำคำนี้ไว้เป็นหลักว่า พุทธศาสนานั้นไม่มีตัว ไม่มีตัวที่จะเกิดความเห็นแก้ตัว ถ้ารู้จริง ถ้าไม่รู้จริงก็มีตัว ไปก่อน ก็ควบคุมตัวไว้ให้ดีๆ อย่าให้เกิดอันตรายขึ้นมา แต่ ถ้าเป็นเนื้อแท้เป็นตัวจริงของพระพุทธศาสนาแล้ว ก็คือไม่มี ตัว ไม่มีตัว มีแต่สังขาร เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ หรือกฎ ของพระเจ้าอิทัปปัจจยตา พระเจ้าอิทัปปัจจยตาควบคุมอยู่ เป็นไปตามกฎของพระเจ้าอิทัปปัจจยตา แล้วก็ไม่มีตัว แล้ว ก็ไม่ต้องเห็นแก้ตัว ไม่เรียกว่าตัว

ทำไมไม่เรียกว่าตัว? เพราะมันไม่มีตัวที่จะเป็นตัว เป็น ไปตามกฎของอิทัปปัจจยตา ดังนั้นมันจึงต้องเป็นอนิจจัง ...เปลี่ยนแปลง เป็นทุกขัง...เป็นทุกข์และน่าเกลียด เป็น อนัตตา...หาส่วนไหนที่จะเป็นตัวตนมิได้

ถ้าจะพูดกันถึงความทุกข์ ก็มีขีดอยู่ว่า ความทุกข์มันเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยอย่างนี้ๆ ความทุกข์นี้ก็เป็นสังขาร ความทุกข์นี้ก็เกิดเพราะเหตุปัจจัยอย่างนี้ๆ ดับเหตุปัจจัยนี้เสียความทุกข์ก็ดับ ไม่ต้องมีตัว ไม่ต้องยึดเอาสิ่งไหนขึ้นมาเป็นตัว ความทุกข์ก็มีใช้ตัว เหตุให้เกิดทุกข์ก็มีใช้ตัว ความดับทุกข์ก็มีใช้ตัว หนทางดับทุกข์ก็มีใช้ตัว ก็เลยมีใช้ตัว ไม่มีตัว ไม่มีสิ่งใดที่ควรเรียกว่าตัว

ดังนั้น พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาแห่งความไม่มีตัว ฟังแล้วก็ไม่น่าเลื่อมใส เป็นศาสนาแห่งความไม่มีตัว แต่เราอยากจะมีตัว พระธรรมบอกว่าไม่มีตัว เราอยากจะมีตัวก็ได้ ทะเลาะกับพระธรรมนั่นเอง แล้วมันก็ติดแหงอยู่ที่นี่ ไปไม่ได้ มารู้อะไรเรื่องความไม่มีตัวกันเสียดีกว่าว่า พุทธศาสนามีหลักคือ มีแต่สิ่งที่เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ถ้าเป็นสิ่งที่ไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย มันก็เป็นไปตามสิ่งนั้น ซึ่งมันก็ไม่ใช้ตัว มันเป็นเรื่องที่นอกเหนือกฎนั้น ถ้ามีตัว ถ้าเป็นตัว มันก็มาตามใจ เราได้ตามที่เราจะต้องการอย่างไร

นี่ให้เห็นว่า ธรรมประเภทสังขารก็ดี มันไม่มาตามใจเราก็ไม่ใช่ตัว ธรรมประเภทวิสังขารหรืออสังขตะก็ดี มันไม่มาตามใจเรา ฉะนั้นจึงไม่มีตัว ที่จะมาเจรจาตกลง ต่อรอง ต้องการอะไรกันได้ ยกให้ว่าเป็นธรรมเท่านั้นแหละ เป็น

สักว่าธรรมตามธรรมชาติเท่านั้น จะเป็นธรรมฝ่ายสังขตาก็ดี ฝ่ายอสังขตาก็ดี เป็นสักว่าธรรมตามธรรมชาติเท่านั้น แล้วมันก็ไม่มีความหมายอะไรเข้ามาเป็นตัว

นี่กำลังพูดเรื่องไม่มีตัว ความหมายเดียว คำเดียว ข้อเดียว ให้ท่านทั้งหลายนำไปนึกคิดตรึกตรอง ศึกษากัน เสียใหม่ว่ามันไม่มีตัวอย่างนี้ มันไม่มีตัวอย่างนี้ แล้วเอาไปตรวจทดสอบกับธรรมที่เคยฟังมาแต่กาลก่อนก่อนโน้นเรื่องไม่มีตัว เข้าใจถึงขนาดนี้แล้วหรือยัง? ถ้าเข้าใจถึงขนาดนี้ ก็นับว่าง่ายมากทีเดียว ปลอดภัยมากทีเดียว ที่จะเข้าใจต่อไปว่าหลักพุทธศาสนาโดยแท้จริง คือไม่มีตัว ไม่มีอะไรที่เป็นตัว เป็นตัวกุ๊กกี้ เป็นของกุ๊กกี้ เป็นตัวสุกี้ดี ของสุกี้ดี ไม่มีตัวของเราหรือของใคร นี่หลักอันนี้

มันก็แปลกที่ว่า สิ่งที่ไม่ใช่ตัวนี้มันกลับพูดได้ กินได้ เดินได้ นอนได้ คิดได้ ตายได้ เกิดได้ มันไม่มีตัว เอากับมันซิ มันไม่มีตัว แต่มันทำอย่างนั้นได้ ไม่มีตัวก็มานั่งฟังพูดอยู่ที่นี้ได้เป็นแถว มันไม่มีตัว แต่มันทำอย่างนี้ได้ คือมันเป็นสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติของสิ่งที่มีจิต มีจิต...ธาตุคือธาตุที่เป็นความรู้สึกนึกได้แล้วบังคับร่างกายได้ เป็นไปตามสิ่งที่แวดล้อม สิ่งที่มาแวดล้อมบังคับให้จิตคิดอย่างนั้นกับบังคับร่างกายทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ มันจึงทำนั้นทำนี้ได้

กระทั่งว่าสืบทอดก็ได้ กระทำทุกอย่างก็ได้ กระทั่งมาพึ่งเทศน์
ที่นี่ จะหาความรู้ยิ่งๆขึ้นไปก็ทำได้ ทั้งๆที่ว่าไม่มีตัวหรือไม่ใช่
ตัว มันเป็นเรื่องที่ไม่ควรจะเรียกว่าตัว

ไม่ใช่ว่ามันจะไม่มีอะไรเสียเลย มันมีดิน น้ำ ลม ไฟ
อากาศ วิญญาณ มีครบทุกอย่างทุกประการ แต่ว่าทุกอย่าง
นั้นมันไม่ควรจะเรียกว่าตัว ไม่ควรจะถือว่าตัว ท่านจึงตรัสว่า
เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัว มันรู้สึกนึกคิดได้ คิดผิดก็เป็นทุกข์ คิด
ไม่ผิดก็ไม่เป็นทุกข์ ถ้าคิดผิดเป็นทุกข์ มันก็คิดเสียใหม่ให้
ถูกมันก็จะหายเป็นทุกข์ โดยข้อเท็จจริงมันมีเพียงเท่านี้ ทั้งที่
มันมิใช่ตัว แต่มันคิดนึกได้ มันกระทำได้ ส่วนที่เป็นจิตก็
คิดนึกได้ ส่วนกาย ส่วนวาจา มันก็กระทำได้ ตามความรู้สึก
นึกคิดของจิต รวมแล้วก็สมมติเรียกกันว่าคน แต่มิใช่ตัวตน
นั้นเป็นความจริง คนนี้มีใช่ตัวตน แต่ความรู้สึกของคนนั้น
มันรู้สึกว่ามีตัว ตามความรู้สึกของคนมันรู้สึกว่ามีตัว ซึ่งมัน
ไม่ใช่ความจริงว่าต้องมีตัว

ปัญหามันก็อยู่ที่ว่า เพราะมีตัวจึงเกิดปัญหา ว่าเราเป็น
อย่างนั้นเราเป็นอย่างนี้ เราได้ เราเสีย เราแพ้ เราชนะ เรา
ขาดทุน นั้นเพราะความรู้สึกว่ามีตัว ถ้ามันรู้สึกลงไปจริงๆว่า
ไม่มีตัวอย่างนี้แล้ว ความรู้สึกทั้งหลายเหล่านั้นก็ไม่มี มันจะ
ไม่เกิดว่าเรามีอยู่ เราตายไป เราได้ เราเสีย เราแพ้ เราชนะ

เราทำอะไร เราขาดทุน เราได้เปรียบ เราเสียเปรียบ มันจะไม่มี เพราะความรู้สึกว่า มีตัว...มันจึงมีความรู้สึกเหล่านี้เกิดขึ้นมา จนเต็มไปหมด เราได้เราเสีย เราอยากจะได้ เราก็ทำความดี เราก็แสวงหาความดี เอาความดีเป็นของเรา นั่นยังไม่ใช่ หลุดพ้นนะ มันยังไม่ใช่หลุดพ้น

แม้จะมีความดีเป็นของเรานั้น ถ้ายังไม่หลุดพ้นมันก็ยังไม่ได้ดีดอก ถ้ามันหลุดพ้นจากความทุกข์จึงควรจะเรียกว่าดี แต่เดี๋ยวนี้มาบัญญัติกันเสียต่ำ ต่ำว่าทางที่ดี ทำบุญทำกุศลดี อะไรก็ดีกันอยู่เพียงเท่านี้ แล้วก็ยังไม่หลุดพ้น ฉะนั้นความดี กลายเป็นเครื่องผูกมัดไปเสีย ความดีกลายเป็นคอกขังบุคคล เหล่านี้ไว้ ให้อยู่ในคอกของความดี แล้วเขาก็ชอบความดี อยู่กับความดี สนใจอยู่กับความดี จิตใจผูกพันอยู่กับความดี นี้โดยทั่วไปแล้วจะเป็นอย่างนี้ จนกว่าจะรู้สึก นี้ผูกพัน นี้ทำ อันตราย จึงอยากจะหลุดพ้นไปเสียจากสิ่งเหล่านี้

พุทธศาสนา

มีวิธีทำลายความเห็นแก่ตัว ตรงที่ไม่มีตัว

ตรงนี้ อยากรู้จะชี้เน้นเฉพาะก่อนว่า พุทธศาสนานั้น ไม่มีตัว ไม่สอนเรื่องมีตัว เราจะรู้เรื่องไม่มีตัวไว้ ในฐานะเป็น ลักษณะเฉพาะของพระพุทธานุศาสนานี้ ศาสนาอื่นเขาสอนว่ามี

ตัวก็ตามใจ ถ้าเขาสอนว่ามีตัว เขาต้องมีวิธีอย่างอื่นที่ทำให้ลาย
ความเห็นแก่ตัว เขาต้องมีวิธีอย่างอื่นซึ่งไม่เหมือนเรา เขาก็ทำ
ไปตามแบบของเขาเพื่อจะไม่เห็นแก่ตัว เดียวนี้เรามีวิธีของเรา
ความรู้การศึกษาของเรา รู้ตามที่เป็นจริงว่า มันไม่มีตัว มันก็
ไม่เห็นแก่ตัวขึ้นมาเอง เพราะมันไม่มีตัว นี่ยุติกันเสียทีหนึ่ง
ก่อนว่า พุทธศาสนาสอนวิธีทำลายความเห็นแก่ตัว โดยสอน
ให้รู้ว่ามันไม่มีตัว มันไม่มีตัว นั่นแหละ จำไว้ให้ดี

ทีนี้ก็จะมาถึงหัวข้อที่ตั้งไว้เป็นหัวข้อข้างต้นว่า “หลุดพ้น
ไปเสียจากความหลุดพ้น” นี่จะฟังยาก บอกแล้วว่าฟังยาก
หลุดพ้นไปเสียจากความหลุดพ้น ตามความรู้สึกของเขา
ถ้าเราเห็นความทุกข์ เราก็อยากจะหลุดพ้นจากความทุกข์
ถ้าเรามองเห็นความเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏสงสาร เราก็
อยากหลุดพ้นออกไปเสียจากความเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏ
สงสาร เราอยากจะหลุดพ้นนี้แน่นอนทุกคนฟังออก รู้สึกได้
ความหมายเป็นอย่างไร เราอยากจะหลุดพ้นแล้วเราก็พยายาม
ทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่าจะหลุดพ้นอย่างไร ก็ทำ
...ทำ...ทำ

ที่นี้มันหลุดพ้นออกไปไม่ได้ เพราะว่าเรามันมีตัวที่อยาก
จะหลุดพ้น เรารักเรา เราอยากจะหลุดพ้น เราก็หมยมันอยู่
ที่ความหลุดพ้น เราหมยมันอยู่ที่ความหลุดพ้นของเรา ฟัง

ดูให้ดี เราหมยมันอยู่ที่ความหลุดพ้นชนิดที่จะเป็นของเราได้ ความหลุดพ้นอย่างนี้มันไม่ใช่ความหลุดพ้น มันจึงหลุดพ้นไป ติดอยู่ที่ความหมายคำว่าหลุดพ้น หลุดพ้นจากที่นี่ แต่ไปติด อยู่ในความหมายของคำว่าหลุดพ้น ไปติดอยู่ในคุณค่าความ วิเศษวิโสของความหลุดพ้น เช่น จะเรียกว่า นิพพาน...เป็น ความหลุดพ้น วิมุตติ...เป็นความหลุดพ้น ก็ไปหมยมัน อยู่ที่คำหรือราคาของวิมุตติหรือนิพพาน โดยตัวเราจะเป็น ผู้ได้ อย่างนี้ไม่ใช่ความหลุดพ้น มันหลุดพ้นไปติดอยู่ที่ ความหลุดพ้น ฟังถูกหรือไม่ถูก มันหลุดพ้นออกไปติดอยู่ที่ ความหมายของคำว่าหลุดพ้น มันรักเหลือเกิน คำว่าความ หลุดพ้น ความหมายคุณค่าของความหลุดพ้น มันชอบใจ เหลือเกิน แล้วมันก็ไปติดอยู่ที่นั่น แล้วมันจะหลุดพ้นได้ อย่างไร? พอเราบอกว่า “หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น” นะ เขาก็ว่าบ้า นี่เป็นเหตุให้พูดกันไม่รู้เรื่อง

หลุดพ้นออกไปเสียจากความหลุดพ้น “ความหลุดพ้น” คำนี้หมายความว่า สิ่งที่เราประสงค์ด้วยความยึดมั่นถือมั่น เป็นความหลุดพ้นของตัวกู ตัวกูจะหลุดพ้น เป็นสิ่งที่มีค่า ที่สุดสำหรับตัวกู หลุดพ้นไปติดอยู่ที่ความหลุดพ้นของตัวกู ฟังให้ดี ๆ หลุดพ้นออกไปติดอยู่ที่ความหลุดพ้นของตัวกู ความหลุดพ้นของตัวกูมิไม่ได้ดอก ถ้ามีตัวกูแล้วมันหลุดพ้น

ไม่ได้ ถ้ามีตัวกู้อยู่ที่ไหนมันก็ติดอยู่ที่นั่น แต่ตัวกู่มันก็คิดว่าได้ความหลุดพ้นของตัวกู ตัวกูหลุดพ้นแล้ว นี่ยังมีอุปาทาน มีตัณหา มีอุปาทานเป็นตัวกู เอาความหลุดพ้นเป็นของกู หรือเอาพระนิพพานเป็นของกูก็ตามใจเถอะ มันก็เป็นไปไม่ได้ดอกถ้ายังมีตัวกูอยู่ มันนิพพานไม่ได้ หลุดพ้นไม่ได้ ต่อเมื่อว่างจากความหมายแห่งตัวกู มันหลุดพ้นเองโดยอัตโนมัติ ดังนั้นจะต้องทำลายตัวกูผู้จะหลุดพ้นนั้นเสียแล้วมันก็เป็นความหลุดพ้นโดยแท้จริง หลุดพ้นที่เป็นความหลุดพ้นโดยแท้จริง มิฉะนั้นมันก็จะหลุดพ้นแล้วไปติดอยู่ที่ความหลุดพ้นแห่งตัวกู

นี้จะเห็นได้ทันทีว่า พุทธศาสนาไปไกลเท่าไร พุทธศาสนาสูงสุดเท่าไร ไปไกลจนถึงกับว่าทำลายความรู้สึกว่าตัวกูของกูเสีย ไม่มีตัวกูของกูในจิต ไม่มีความคิดด้วยอวิชชาว่าอะไรๆ เป็นตัวกูของกู ไม่มีความรู้สึกยึดถืออะไรว่าเป็นตัวกู ไม่มีตัวกูคำเดียวมันแหละมันหมดปัญหา ไม่มีตัวกูแล้วอะไรมันจะติดเล่า? แล้วอะไรมันจะหลุดเล่า? มันไม่มีอะไรจะติด ไม่มีอะไรจะหลุด มันไม่รู้จะติดอยู่ในอะไร นั่นแหละคือความหลุดพ้นโดยแท้จริง หลุดพ้นชนิดที่ไม่ไปติดอยู่ในความหลุดพ้น ภาวะความหลุดพ้นนั้นมันรู้สึกคิดนึกยึดถือเอาเองด้วยความไม่เข้าใจ

ต้องศึกษาปฏิจจสมุขปาบท จะเห็นไม่มีตัว

มาศึกษาให้เห็นจากความไม่มีตัวกู เหมือนที่ได้เคยพูดกันมาไม่รู้กี่ครั้งแล้วว่า ถ้าเห็นปฏิจจสมุขปาบทโดยเฉพาะนี้ จะเห็นว่าไม่มีตัวกู สิ่งที่เรียกว่า ตัวกู...ตัวกู อยู่ที่ในใจนั้น เป็นเพียงความคิด แล้วคิดไปด้วยอำนาจของอวิชชา...ตัณหา ...อุปาทาน ไม่ใช่ของจริง

ถ้าเห็นอย่างนี้แล้ว มันจะมีแต่จิตล้วนๆ จิตบริสุทธิ์ จิตล้วนๆ จิตไม่มีความหมายมันว่าตัวกูของกู มันก็ไม่มีตัวผู้ติด แล้วก็ไม่มีตัวผู้จะหลุดหรือต้องการที่จะหลุด นั่นแหละคือความหลุดพ้นที่แท้จริง ความหลุดพ้นของจิตที่ไม่มีความรู้สึกว่าตัวกูหรือของกู จนไม่มีตัวผู้ติดหรือตัวผู้ต้องการจะหลุด บางเวลานั้นจิตมันก็เป็นอย่างนี้ มันไม่ได้คิดเป็นตัวกูของกูจะติดหรือจะหลุด มันก็สบายดี แต่เรามันโง่เอง เรามันโง่เอง เมื่อจิตเป็นอย่างนี้ไม่สนใจกับมันเลย ไม่รู้จักมันเลย ไม่รู้จักเมื่อจิตมันเป็นอย่างนี้ เมื่อจิตมันว่างจากตัวกูของกูอย่างนี้อยู่บางครั้งวั้น เราไม่สนใจกับมันเลย เราจึงรู้สึกคล้ายๆกับว่า มันไม่มีความหลุดพ้นเอาเสียเลย ที่จริงมันก็หลุดพ้นอย่างดียวถูกอยู่แล้ว เป็นความหลุดพ้นจริงอยู่แล้ว มันจะเป็นชั่วขณะเพราะมันยังอยู่ใต้อำนาจเหตุปัจจัย

ไม่ได้ศึกษาให้เพียงพอ ฉะนั้นจึงขอให้ดูให้ดีว่า หลุดพ้นจาก
ความหลุดพ้น คือเป็นอย่างนี้

ความหลุดพ้นเป็นของจริง แต่ว่าจากความหลุดพ้น
ความหลุดพ้นนั้นเป็นของคนโง่ ที่มันคิดว่า "มีตัวกูติด" "มี
ตัวกูหลุด" "มีตัวกูออกไป" ทำนองนี้ ถ้าอย่ามีตัวกูเรื่องมัน
จบใช้ไหมเล่า? ถ้าอย่ามีตัวกู มันก็ไม่มีใครติด ก็ไม่มีใคร
หลุด ไม่มีหน้าที่ที่ต้องทำให้หลุดเพราะมันไม่มีตัวกู

ที่นี่ เรามันสร้างตัวกูขึ้นมาจากความโง่ของเรา มันก็มี
ตัวกูเข้มข้นอยู่ในจิตใจของเรา มันก็เกิดปัญหา เกิดหน้าที่ที่
จะต้องปลดปล่อยตัวกูแล้วก็ไปติด เหมือนปล่อยประชาธิปไตย
ไปติดคอมมิวนิสต์ นี่มันติดอยู่เมื่อไร คิดดูเถอะ นี่ปล่อยตัวกู
แล้วก็ไปติดความหลุดพ้นของตัวกูอีกแบบหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่
อิสรภาพ ต้องมีระบบปลดปล่อยตัวกูหมด จึงจะเป็นระบบ
ที่ดีที่สุด แม้ระบบการเมือง

การเมืองเดี๋ยวนี้ที่เขานิยมกันนัก ที่เด็กๆวิ่งเข้าป่านั้น
เป็นสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์กลายเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ชน
กรรมาชีพ เขาว่าเพื่อประโยชน์แก่ชนกรรมาชีพ ไม่ใช่เพื่อ
ประโยชน์แก่พวกคนรวยหรือนายทุนอะไรเลย แล้วมันจะทำ
โลกนี้ให้สงบได้อย่างไร เพราะว่าคนในโลกมันมีหลายชนิด
เพราะฉะนั้นมันจึงปลดปล่อยไม่ได้ ปลดปล่อยสัตว์ไม่ได้

เพราะมันปลดปล่อยเพื่อประโยชน์แก่คนพวกเดียว

ถ้าเป็นพระธรรม พระเจ้า พระธรรมอันแท้จริงปลดปล่อย
หมด คือหลักกรรมาธิปไตย ถ้าเป็นสังคมนิยมคือเห็นแก่
คนทุกคน ก็ต้องประกอบไปด้วยธรรมะ ให้เป็นประโยชน์
แก่พวกกรรมกร คนยากจนด้วย ให้เป็นประโยชน์แก่พวก
นายทุนคนร่ำรวยพร้อมกันไปด้วย ให้เป็นประโยชน์แก่พวก
ศักดินาได้ด้วย ให้เป็นประโยชน์แก่พระเจ้าพระสงฆ์ได้ด้วย
ให้เป็นประโยชน์แก่คนขอทานข้างถนนก็ได้ด้วย แล้วให้เป็น
ประโยชน์แก่สัตว์เดรัจฉานก็ได้ด้วย แล้วยังให้เป็นประโยชน์
แก่ต้นไม้ต้นไม้พฤกษาชาติทั้งหลายก็ได้ด้วย นี่คือธรรมะ
อันแท้จริงที่จะช่วยได้ เพราะมันไม่มีความเห็นแก่ตัวโดย
สิ้นเชิง ไม่มีพวกนั้น ไม่มีพวกนี้

ถือเป็นเรื่องที่ยังเวียนว่ายอยู่ในความทุกข์ด้วยกัน
ทั้งนั้น ก็ปลดเปลื้องเสียด้วยกันไม่ดีกว่าหรือ? ต้นไม้ต้นไม้
ก็เวียนว่ายอยู่ในกองทุกข์ สัตว์เดรัจฉานก็เวียนว่ายอยู่ใน
กองทุกข์ คนขอทานก็เวียนว่ายอยู่ในกองทุกข์ คนไม่ขอทาน
ก็เวียนว่ายอยู่ในกองทุกข์ ศักดินาทั้งหลายก็เวียนว่ายอยู่ใน
กองทุกข์ นายทุนทั้งหลายก็เวียนว่ายอยู่ในกองทุกข์ ชน
กรรมาชีพทั้งหลายก็เวียนว่ายอยู่ในกองทุกข์ เพราะล้วนแต่
มีความคิดว่าตัว ตามแบบปุถุชนด้วยกันทั้งนั้น

ธรรมะสูงสุดไม่มีตัว มันแก้ปัญหาก็ได้ แต่เขาไม่รู้จัก แล้วเขาก็ไม่อยากเอามาใช้ ถ้าเราไปบอกเขา เขาวัวบ้า เขาไม่ฟังคำพูดของเราดอก ที่ว่าจะเอาธรรมะอันสูงสุดมาใช้แก้ ปัญหาเหล่านี้ คือ ความไม่เห็นแก่ตัวมันจะแก้ปัญหาก็ได้หมด แล้วธรรมะ...ความไม่เห็นแก่ตัวก็สอนอยู่ต่างหาก ตามลัทธิ ศาสนานั้นๆ เมื่อคนไม่เข้าใจก็ทะเลาะกันเสียในระหว่าง ศาสนาเสียอีก โลกก็เลยไม่ดับทุกข์ ไม่พ้นจากทุกข์

นี่พุทธศาสนาเรา เราเป็นพุทธบริษัท เราต้องรู้จักพุทธ ศาสนา ถ้าเราเป็นพุทธบริษัทไม่รู้จักพุทธศาสนา ลองคิดดู ว่าจะเป็นอย่างไร? พุทธศาสนาไม่ต้องมีตัว มีแต่ธาตุตาม ธรรมชาติ สังขารทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัยของสังขาร ทั้งหลาย อย่าต้องมีตัว เมื่อไม่มีตัวก็ไม่เป็นทุกข์ เมื่อไม่มี ตัวก็ไม่ติด เมื่อไม่ติดก็ไม่ต้องปลดปล่อย แล้วมันก็ไม่ต้อง หลุดพ้น โดยการกระทำ ให้มีการหลุดพ้นโดยที่รู้ตามที่ เป็นจริงว่า ไม่มีใครติดดีกว่า จะได้ไม่ไปหลงรักว่า หลุดพ้น แล้วไฉน หลุดพ้นแล้วไฉน หลุดพ้นแล้วไฉน วิเศษอย่าง นั้นไฉน วิเศษอย่างนี้ไฉน นั่นมันหลุดพ้นไปติดอยู่ที่ความ หลุดพ้น ฉะนั้นจึงพูดว่า หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้นเกิด จะเป็นความหลุดพ้นโดยธรรมชาติอันแท้จริง

ความหลุดพ้น นี่คือหลุดพ้นจากตัวกู ของกู

ในวันนี้พูดข้อเดียวนี้ว่า หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น ลองเอาไปคิดไปนึก ไปพูดไปปรึกษากันดูว่าหลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น อย่าไปคิดอยู่ที่ความหลุดพ้นแห่งตัวกู เป็นธรรมชาติบรรยายข้อเดียวว่า หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้นแห่งตัวกู คือ อย่ามีตัวกูเท่านั้นแหละ ก็หลุดหมดเลย เพราะมันไม่มีอะไรติด เพราะมันไม่ได้ติด อย่ามีตัวกู แล้วก็ไม่มี การเกิด แล้วมันเป็นการหลุดอยู่โดยอัตโนมัติ เดี่ยวนี้ เราไม่สนใจกันถึงขนาดนี้ ว่าหลุดพ้นแล้วไปติดอยู่ที่ความหลุดพ้น ขอให้หลุดพ้นจากความหลุดพ้นอีกครั้งหนึ่ง

“หลุดพ้น” เป็นคำที่พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้อย่างดี ในพระบาลีในพระไตรปิฎกท่านสอนไว้อย่างดี อย่างครบถ้วน อย่างมากมาย อย่างครบถ้วน แต่ไม่ค่อยได้เอามาพูดกัน พูดอย่างนี้บางคนจะหาว่าอาตมานี้ยกตัวเอง อวดดีกว่าคนอื่น ๆ ที่จริงก็ไม่ได้คิดอย่างนั้น แต่เห็นอยู่ว่าไม่เอามาพูดกัน ไม่เอามาพูดกัน ท่านสอนไว้แล้วไม่เอามาพูดกัน

ความหลุดพ้นที่สำคัญที่สุดนั้น พระพุทธองค์ได้ตรัสว่า ถ้าสัตว์ทั้งหลายเหล่านี้ได้อาศัยเราเป็นกัลยาณมิตรแล้ว สัตว์ที่มีความเกิดเป็นธรรมดา...ก็จะพ้นจากความเกิด

สัตว์ที่มีความแก่เป็นธรรมดา...ก็จะพ้นจากความแก่
สัตว์ที่มีความตายเป็นธรรมดา...ก็จะพ้นจากความตาย
ที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา...ก็จะพ้นจากความเจ็บไข้
ท่านว่าพ้นหมดจากความเกิด ความแก่ ความเจ็บ
ความตาย ถ้าได้อาศัยพระองค์เป็นกัลยาณมิตร

เราขอบพูดกันครั้งเดียว มันยังมีความโง่ ยังพูดกัน
แค่ครั้งเดียว แล้วก็สำหรับที่จะยึดติดด้วย เราพูดครั้งเดียว
ว่า เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ เรามี
ความเจ็บเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไปได้ เรามีความ
ตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้ สอนตัวเองอยู่
อย่างนี้ มันก็ครั้งเดียว

ท่าไม่ไปฟัง ไม่ไปรับเอามานึกคิดว่า พระพุทธเจ้าท่าน
ตรัสว่า ถ้าได้อาศัยพระองค์เป็นกัลยาณมิตรแล้ว พวกที่มี
ความเกิดเป็นธรรมดาจะพ้นจากความเกิดได้ แต่เรายังมา
ยืนยันว่า เรามีความเกิดเป็นธรรมดา ไม่พ้นจากความเกิดได้
พระองค์ตรัสว่า อาศัยเราเป็นกัลยาณมิตรแล้ว พวกที่มี
ความแก่เป็นธรรมดาก็จะพ้นจากความแก่ได้ เรายังสมควร
จะแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นจากความแก่ได้ ความเจ็บ
ความตายก็เหมือนกัน นี้จะไปโทษใคร เพราะเราเรียกว่า
ไม่ได้ฟังก็ได้ ไม่ได้ยินก็ได้ ข้อนี้ไม่ค่อยเอามาพูดกัน นี้ก็

ฟังกันให้ตลอดไปว่า อาศัยพระองค์เป็นกัลยาณมิตรแล้ว จะ
พ้นจากความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ได้อย่างไร

ในบาลีมากแห่ง พระพุทธองค์ตรัสว่า มีสัมมัตตะ ๑๐
ในบางแห่งว่ามีอัญญาสิกขมคค์ ๘ ใช้ได้ทั้ง ๒ หมวด แต่มี
สัมมัตตะ ๑๐ ดูจะมีน้ำหนักมากกว่า คือเติมเข้าไปอีก ๒ ข้อ
สัมมาญาณ สัมมาวิมุตติ คือมรรคมืองค์ ๘ นั้นแหละ
เติมเข้าไปอีก ๒ ข้อ ว่า สัมมาญาณะ...มีความถูกต้อง สัมมา
วิมุตติ...มีความหลุดพ้นถูกต้อง

ความสำคัญอยู่ที่สัมมาทวิฐิและสัมมาญาณ คือรู้ตามที่
เป็นจริงว่า ไม่มีตัวตน สัมมาทวิฐิถ้าเป็นไปจนถึงที่สุด มันก็บอก
ให้รู้ว่า ไม่มีตัวตน สัมมาญาณะก็เหมือนกัน ถ้าเป็นไปถึง
ที่สุดก็คือรู้ว่า ไม่มีตัวตน ก็คือพระพุทธเจ้าท่านทรงสอนเรื่อง
ไม่มีตัวตน ถ้าใครคบหาพระองค์เป็นกัลยาณมิตร รู้เรื่อง
ไม่มีตัวตนแล้ว คนนั้นก็พ้นจากความเกิด ความแก่ ความ
เจ็บ ความตาย เรื่องมันก็มีเท่านี้แหละ

อาศัยพระพุทธเจ้าเป็นกัลยาณมิตร มีอริยมรรคมืองค์ ๘
กิติ มีสัมมัตตะ ๑๐ กิติ ล้วนแต่มีปัญญารู้ว่าไม่มีตัวตน
ไม่ใช่ตัวตน มันก็พ้นจากความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ของตัวตน
เพราะว่ามันไม่มีตัวตน แล้วจะมีอะไรเป็นเกิด เป็นแก่ เป็นเจ็บ
เป็นตายเล่า

ฉะนั้น คนที่กำลังกลัวเกิด แก่ เจ็บ ตาย นี่นึกกันเสีย
บ้างว่า เรามั่นใจไปเอง ไม่เชื่อพระพุทธเจ้าเสียเลย ไม่ยอม
เชื่อพระพุทธเจ้าเสียเลย ท่านว่ามันไม่ได้มีตัวตน ไม่มีสัตว์
บุคคล ตัวตน เรา เขา เป็นแต่ธาตุตามธรรมชาติ เป็นไป
ตามเหตุตามปัจจัยอยู่เนื่องนิจ ไม่มองอย่างนี้ ไปมองให้มี
ตัวตน มันก็คิดโง่ๆไปเอง ว่า กูไวย กูแก่แล้วไวย กูเจ็บ
แล้วไวย กูจะตายแล้วไวย มันคิดไปด้วยอวิชชา มันไม่ใช่กู
มันสังขารเป็นไปตามธรรมชาติอย่างนั้น จิตมันโง่ไปเองว่ากู
แล้วกูเป็นอย่างนั้น กูเป็นอย่างนี้ ฉะนั้นสัตว์เหล่านี้จึงต้อง
จมอยู่ในความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย

ถ้าเมื่อใดมารู้ชัดตามที่เป็นจริงว่า มันไม่ได้มีตัวตน ที่
เป็นตัวตนอะไร มีแต่ธาตุตามธรรมชาติปรุงแต่งกันเข้าเป็น
ขั้นๆ เป็นธาตุ เป็นอายตนะ จนรู้สึกคิดนึกได้ แล้วคิดว่าเป็น
ตัวกู มันก็มีตัวกู กู ใดๆๆ กูอยู่ที่นั่น ของกูอยู่ที่นั่น อะไร
เกิดขึ้นแก่สังขารเหล่านี้ ก็เป็นของกูไปหมด ก็เรียกว่ายอมรับ
เอาความเกิด แก่ เจ็บ ตาย มาเป็นของกู ทั้งที่มันเป็นของ
สังขาร ของธาตุตามธรรมชาติ ก็ไปแย่งเอามาเป็นของกู ก็ได้
มีความทุกข์ นี่จะเรียกได้ว่าอย่างไร

ผู้ที่ยึดตัวกูของกู จะหลุดพ้นไม่ได้

ทีนี้ พอถึงคราวจะหลุดพ้น ก็ยังแบกตัวกูไว้เรื่อย มันไม่ยอมปล่อยตัวกู มันก็ไปยึดถือความหลุดพ้นเป็นของกู มันก็หลุดพ้นไม่ได้ เพราะมันเอาความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายเป็นของกูไว้เต็มที่แล้ว จะเอาความหลุดพ้นเป็นของกูอีก มันก็มีของกูอยู่ที่นั่นแหละ มันก็ติดอยู่ในคอก ในกรงขังของตัวกู ไม่หลุดพ้นออกไปจากความหมายแห่งตัวกู ดังนั้นจึงไม่ใช่หลุดพ้นที่แท้จริง มันหลุดพ้นไปติดอยู่ในความยึดมั่นในความหลุดพ้น มันไปหลงไหลในความหลุดพ้นแห่งตัวกู ซึ่งมันไม่มี ตัวกูไม่มีแล้ว ความหลุดพ้นของตัวกูจะมีอย่างไรได้ แต่มันก็ไปหลงไหลในความหลุดพ้นแห่งตัวกู ฉะนั้นความหลุดพ้นของคนชนิดนี้ ก็ไปติดอยู่ที่ตัวกู หรือความหลุดพ้นแห่งตัวกู

วันนี้มาพูดกันเสียใหม่ว่า จงหลุดพ้นจากความหลุดพ้นแห่งตัวกู แต่พูดสั้นๆหน่อยว่า หลุดพ้นจากความหลุดพ้น มันฟังเป็นปริศนาดีกว่า หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น ไปคิดเอาเอง จงหลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น อย่าไปติดอยู่ที่ความหลุดพ้น มันจะได้ว่างเป็นสุญญตา เป็นตถาตา ว่างเป็นเช่นนั้นเอง ไม่มีติด ไม่มีหลุด ไม่มีอะไรกันอีกต่อไป เพราะว่ามันไม่มีตัวกู

เรื่องมีตัวกู่มันทำให้ติดบ้าง หลุดบ้าง อะไบบ้าง เป็นเรื่องของอวิชชาทั้งนั้น ถ้ามีปัญหา มีวิชา ไม่มีตัวกูแล้ว ปัญหาสิ้นสุดหมดลงไปทันทีเลย ปัญหาเรื่องความทุกข์ก็ดี กิเลสก็ดี อะไรรักดี จะหมดวูบวาบลงไปทันที ไม่มีอะไรเหลือ เพราะดับเสียซึ่งตัวกู นั่นคือหัวใจของพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้พระพุทธศาสนาผิดแปลกแตกต่างไปจากศาสนาอื่น ในการที่จะสอนวิธีทำลายเสียซึ่งความเห็นแก่ตัวนี้

ฉะนั้น เราจะต้องจำไว้นะ เพราะว่าเราอาจจะมีโอกาสตอบโต้กับคนในศาสนาอื่น ที่เขาจะมาถามเราด้วยเจตนาอย่างไรก็ตาม เราต้องพูดให้ถูก อย่าพูดให้ผิด อย่าเสียที่ที่เป็นพุทธบริษัทเลย พุทธบริษัทมีวิธีกำจัดความเห็นแก่ตัวด้วยความรู้อันประเสริฐสุดว่า มันไม่มีสิ่งไหนที่ควรเรียกว่าตัวกูก็เลยไม่เห็นแก่ตัว เพราะไม่มีตัวจะเห็น ก็เลยหมดปัญหา ส่วนพวกอื่นศาสนาอื่น เขามีวิธีอย่างอื่นก็แล้วแต่เขา เราอย่าไปติเตียนเขาเลย เขาก็มีเจตนาดีเหมือนกันที่จะทำลายความเห็นแก่ตัว แล้วอยู่กันเป็นผาสุก ฉะนั้นศาสนาที่เชื่อพระเจ้ามีพระเจ้า เขาก็มีวิธีไปตามแบบนั้น เราไม่มีพระเจ้าชนิดนั้น เรามีพระเจ้าอิทัปปัจจยตา เป็นเรื่องของปัญญา เราก็มีวิธีของเราตามแบบนี้ ก็เลยไม่ต้องทะเลาะกัน

แต่เพื่อจำง่าย ไม่ให้ลืมหักก็เลยพูดเป็นหัวข้อสั้นๆในวันนี้
ว่า หลุดพ้นจากความหลุดพ้น คนที่ไม่เข้าใจก็หาว่าคนบ้าพูด
ก็ได้เหมือนกัน จะหาว่าคนบ้าพูด แต่ขอให้ไปคิดสักหน่อย
ว่าให้มันหลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้นอย่างไรง่เวลาของตัวเอง
ของตัวกู ถ้ามีตัวกูมันยึดมันหมายมันในความหลุดพ้นเป็น
ของตัวกู ขอให้หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้นอันนั้น เรียก
สั้นๆว่า หลุดพ้นจากความหลุดพ้น หลุดพ้นเสียออกมาจาก
ความหลุดพ้น ซึ่งมีความหมายเป็นเรื่องของตัวกู

เราจะพูดกันอีกทีเรื่อง ก็ร้อยเรื่อง ก็สิบเรื่องก็ได้นะ
ในพุทธศาสนานี้ แล้วมันจะไปรวมอยู่ที่ตัวกูหรือไม่มีตัวกู
หรือดับตัวกูทุกเรื่องไป ถ้าเอาตัวกูไว้ มันก็ยังคงเป็นทุกข์
นี้ดับทุกข์สิ้นเชิงก็ดับตัวกูสิ้นเชิง มันเป็นความหลุดพ้นที่
ถูกต้อง ไม่ไปหลงติดอยู่ในความยึดมันถือมันในความหมาย
ของคำว่า ความหลุดพ้น เช่นเดียวกับคนที่หมายมันพระ
นิพพาน โดยความเป็นพระนิพพานด้วยอุปาทาน นี่มันไม่เป็น
พระนิพพานขึ้นมาได้ เป็นนิพพานหลอๆของคนไม่รู้พระ
นิพพานโดยแท้จริง จะหมายมันเอาว่าพระนิพพาน

แม้เตี้ยนี้ ที่นี้ เวลานี้ ก็อาจจะหมายมันพระนิพพาน
โดยความเป็นพระนิพพานของกู ก็ได้ด้วยกันทั้งนั้นแหละ แต่
มันเป็นนิพพานไปไม่ได้เห็นไหมเล่า? มันหมายมันกันเท่าไร

แล้ว มันก็เป็นไปไม่ได้ เพราะมันเป็นความหมายมันด้วย
อวิชา ดับตัวกู ดับความต้องการแห่งตัวกูเสีย ก็เป็นนิพพาน
เอง เป็นได้เอง เป็นโดยอัตโนมัติเอง อย่าไปหมายมันสิ่งใด
แม้แต่ความหลุดพ้น มันก็จะดับความทุกข์ได้ ดับความ
ยึดถือได้ เพราะไม่มีตัวกูซึ่งเป็นผู้ยึดถือ

พูดไปพูดมาก็รวมอยู่ที่ว่า มันมีตัวกู หรือไม่มีตัวกู ถ้า
มีตัวกู มันก็เป็นความรู้ที่ผิด เป็นความโง่เขลาด้วยอวิชา
ไม่ใช่สัมมาทิฐิ ไม่ใช่สัมมาญาณะ ไม่ใช่สัมมาวิมุตติ จึง
หลุดไม่ได้ ถ้าเห็นชัดโดยความไม่เป็นตัวกูในสิ่งใดแล้วมันก็
หลุดเอง หลุดโดยอัตโนมัติ เพราะมันไม่ได้ยึด มันไม่ได้ยึด
มันหลุดเพราะไม่ได้ยึด พวกนั้นมันยึด ยึดๆอย่างโง่เขลา
ยึดอย่างยิ่ง แล้วมันก็ปล่อยไม่ถูก มันจะเอาอะไรเป็นตัวกู
เสียเรื่อยๆ แม้แต่ความปล่อยมันก็จะเอาเป็นตัวกู มันจะได้
ผลเป็นของกู มันก็เลยปล่อยไม่ได้ เพราะมันมีตัวกูสำหรับ
ผู้ยึดอยู่เรื่อยไป มันก็เลยปล่อยไม่ได้ เพราะมันมีตัวกู
สำหรับผู้ยึดอยู่เรื่อย มันก็ยังมี การยึดอยู่เรื่อยไป พวกนี้จึง
ยึดในความหลุดพ้น ยึดในพระนิพพาน ยึดในสิ่งสูงสุด
ตามที่จะนึกได้ มันก็หลุดพ้นไม่ได้เพราะเหตุนี้

นี่การบรรยายในวันนี้เป็นปกิณกรรมเฉพาะข้อ ไม่พูด
ติดต่อ ไม่เป็นเรื่องยาวอย่างชุดก่อนๆ วันนี้จบในเรื่องนี้

ด้วยหัวข้ออันนี้ว่า หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้นเกิด เรื่อง
มันก็จบ

ขอยุติการบรรยายในวันนี้ไว้ด้วยความสมควรแก่เวลา
เป็นโอกาสให้พระคุณเจ้าทั้งหลาย ได้สวดบทพระธรรมสำหรับ
จะเป็นเครื่องส่งเสริมกำลังใจในการที่จะปฏิบัติธรรม ด้วย
ความเข้มแข็งกล้าหาญสืบต่อไป

ค น ธิ ร ร ม ต ๗ . . .

ก็มีความโลภ ความโกรธ ความหลง

เหลืออยู่ตามสมควร แต่มันไม่ถึงกับแผดเผา

ถ้ามันร้ายแรงมันก็จะแผดเผา

...คือทำให้ร้อนเป็นไฟในตัวมันเอง ในตัวคนนั่นเอง

เมื่อบังคับไม่อยู่...มันก็ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วย

เรียกว่าเดือดร้อนด้วยกันทุกฝ่ายเลย

พุทธทาส อินทปัญโญ

มรดกที่ขอฝากไว้

นี่เป็นเรื่องส่วนตัว
ที่หวังว่าจะได้รับการสนองตอบ
จากผู้ที่จะสืบอายุของข้าพเจ้าไว้
อย่าให้มันรู้จักตาย

พุ ท ธ ท า ส อี น ท ปั ญ โณ

ม ร ต ก ร ี อ ง
ตัวตน

สิ่งที่เรียกกันว่า ตัวตน นั้น เป็นเพียงมายา
คือเป็นเพียงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ
อันปรุงแต่งขึ้นมาจากตัณหาหรือความอยาก
ด้วยอำนาจอวิชชาที่เกิดขึ้นในจิตโดยธรรมชาติอัตโนมัติ
เป็นเพียงความรู้สึกผิดๆ
ของสิ่งที่เรียกว่าอุปาทาน อันเกิดมาจากตัณหา
มิได้เป็นตัวตนอันแท้จริง
เป็นเพียงความรู้สึกกลมๆ แล้งๆ
แต่ก็มีความเข้มข้นจนผู้รู้สึก รู้สึกว่าเป็นตัวตน

ม ร ต ก ร ี อ ง
งานคือเงิน

ขอคัดค้านคำกล่าวที่ว่า
งานคือเงิน เงินคืองาน
ว่าเป็นคำกล่าวที่ไม่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา
ซึ่งสอนให้ทำงานในฐานะที่
เป็นหน้าที่ที่ถูกต้องสำหรับสิ่งที่มีชีวิตทุกชนิด
มิใช่ทำเพื่อหาเงินมาปรนเปรอชีวิต
ให้หลงระเหิงในอบายมุข หรือความเริงรมย์ต่างๆ
ซึ่งเป็นเรื่องบ้าบอเดียว
ขอฝากมรดกการคัดค้านนี้ไว้ด้วย

ม ร ค ก เ รื่ อ ง
ทุกข์สร้างสุข

ความทุกข์ สอนอะไรๆให้เราได้ดีกว่าความสุข
คือสอนตรงกว่า มากกว่า รุนแรงกว่า
ความสุขมีแต่ทำให้ลืมหัด หลงใหล
ไม่ทันรู้ และไม่คอยสอนอะไร
ขอขบใจความทุกข์ซึ่งเป็นเสมือนเพชรในหัวคางคก
เพชรในหัวคางคก
คือความดับทุกข์ที่หาพบในความทุกข์
เสมือนการดับไฟก็หาพบที่ไฟนั่นเอง
จงรู้จักความลับข้อนี้ด้วยกันทุกคนเถิด
มิฉะนั้นจะหาไม่พบสิ่งที่ควรพบตามธรรมชาติทั่วไป

ม ร ด ก ร ี อ ง
สุขที่แท้จริง

ความสุขที่แท้จริงไม่ต้องใช้เงินเลย
แต่กลับทำให้เงินเหลือ
ความสุขที่หลอกลวงยังต้องใช้เงินจนเงินไม่พอใช้
ความสุขที่แท้จริงเกิดจากการทำงานด้วยความพอใจ
จนเกิดความสุขเมื่อกำลังทำงาน
จึงไม่ต้องการความสุขชนิดไหนอีก
เงินที่เป็นผลของงานจึงยังเหลืออยู่
ส่วนความสุขที่หลอกลวงนั้น
คนทำความพอใจให้แก่กิเลส ซึ่งไม่รู้จักอิมจักพอ
เงินจึงไม่มีเหลือ

ม ร ต ก ร ี อ ง ธรรมคือหน้าที่

การมีธรรมะตลอดวันตลอดคืน
เป็นสิ่งที่ทำได้โดยไม่ยาก
คือเมื่อจะทำหน้าที่ใดๆ ในชีวิตประจำวัน
ก็ทำโดยรู้สึกต่อความจริงข้อหนึ่งอยู่ในใจว่า
หน้าที่นั้นแหละคือธรรมะ
เพราะหน้าที่เป็นสิ่งที่สามารถกำจัดปัญหาได้ทุกชนิด
และนำมาซึ่งผลดีอันพึงปรารถนา
ข้อนี้ตรงกับความหมายของคำว่า ธรรม
คือสิ่งที่ช่วยผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกลงสู่ความทุกข์
ดังนั้นเมื่อทำหน้าที่ตลอดวัน ก็มีธรรมะได้ตลอดวัน
แม้การพักผ่อนก็เรียกว่าหน้าที่ ที่ต้องทำด้วยเหมือนกัน
คือจะได้มีกำลังในการทำหน้าที่

ม ร ต ก ร ี อ ง
ธรรมะชนะโลก

ธรรมะมิไว้ช่วยให้อยู่ในโลก
อย่างชนะโลกหรือเหนือโลก มิใช่ให้หนีโลก
แต่อยู่เหนืออิทธิพลใดๆของโลก ไม่ใช่จมอยู่ในโลก
มักสอนให้เข้าใจกันผิดๆว่า ต้องหนีโลก
ทั้งโลก สละโลก อย่างที่ไม่มีประโยชน์อะไรแก่ใครเลย
ธรรมะมิใช่ตัวหนังสือ หรือเสียงแห่งการแสดงธรรม
แต่เป็นการกระทำหน้าที่ที่ถูกต้องของผู้ปฏิบัติแต่ละคน
อยู่ทุกอิริยาบถ ทุกเวลา ทุกสถานที่
อย่างถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ของตน
และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกัน
จึงเป็นธรรมะที่ถูกต้องตามหลักแห่งพุทธศาสนา
อันนำมาซึ่งความสงบสุขได้จริง

บันทึกการจัดพิมพ์

ธรรมสภา และ สถาบันบันลือธรรม ขอกราบนมัสการ
ขอบพระคุณ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมโกศาจารย์
หลวงพ่อดุสิตคุณวิมลคุณากร อธิการบดีแห่งหนังสือเล่มนี้ เป็นอย่างสูง
อันกล่าวถึงเรื่องหลุดพ้นจากความหลุดพ้น การทำลายไปเสียซึ่ง
ตัวกู อันเป็นหัวใจของพุทธศาสนา เป็นวิธีกำจัดความเห็นแก่ตัว
ทำให้ทุกชีวิตมีสันติสุข โลกมีสันติภาพในที่สุด

ขอกราบขอบพระคุณ มูลนิธิ กองทุน โรงเรียน หน่วยราชการ
องค์การ วัด ร้านหนังสือและศูนย์จำหน่ายหนังสือทั่วราชอาณาจักร
ที่กรุณาช่วยเผยแพร่หนังสือเล่มนี้

ท่านที่ปรารถนามีไว้ศึกษาหรือจัดพิมพ์เป็นธรรมทาน

โปรดติดต่อที่...ธรรมสภา

๑/๔-๕ ถ.บรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทร. (๐๒) ๔๔๑๑๕๓๕, ๘๘๘๗๕๔๐ โทรสาร. ๔๔๑๑๕๑๗

•

ธรรมสภาได้รวบรวมหนังสือและสื่อธรรมะไว้บริการแก่ท่านสาธุชน
จากสำนักพิมพ์และสำนักปฏิบัติธรรมทั่วประเทศ ท่านที่สนใจเลือกชมได้ที่
ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา

๒ - ๖ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐ โทร. (๐๒) ๔๔๑๑๖๐๔

• สถาบันบันลือธรรม ขอกราบเรียนเชิญท่านสาธุชนร่วมฟังพระธรรมเทศนา
ในรายการ พบพระ พบธรรม ได้ทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา ๑๕.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมสถาบันบันลือธรรม อาคารศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา ท่าน
สาธุชนที่สนใจสอบถามองค์บรรยายธรรมได้ทุกวัน ที่ โทรศัพท์ (๐๒) ๔๔๑๑๕๓๕

พ้นแล้วไว้อย!

๐ บัดนี้เมฆ	ลอยพัน	ยอดเจดีย์
ทั้งโรงโบสถ์	มากมี	และวิหาร
เมฆรวมตัว	เป็นภาพ	พิสดาร
บอกอาการ	“พ้นแล้วไว้อย”	ไปรยัยัฒมา
๐ ตะโกนร้อง	บอกสหาย	สิ้นทั้งผอง
ว่าไม่ต้อง	เสียเที่ยว	เที่ยวค้นหา
อนันตสุข	ในโลกนี้	ที่หวังมา
เหมือนเที่ยวหา	หนวดเต่า	ตายเปล่าแล
๐ สุขแท้จริง	จิตไม่วัง	ไปตามโลก
อยู่เหนือความ	ทุกข์โศก	ทุกกระแส
มือเท้าเหนียว	เหนียวขึ้นไป	คล้ายตุ๊กแก
ไม่อยู่แค่	พื้นโบสถ์	โปรดคึดดู
๐ ลอยเหนือยอด	โบสถ์ไป	ในเวหา
ลอยพันไป	เหนือฟ้า	ที่เทพอยู่
ถึงความว่าง	ห่างพัน	จากตัวกู
ไม่มีอยู่	ไม่มีตาย	สบายเอย ๗

พุทธทาส อินทปัญโญ

ขอกราบอนุโมทนาแต่ทุกท่านที่สนับสนุนและช่วยสมทบในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้

974-453-498-2

ราคา ๒๐ บาท